

آلنکا زوپانچيچ

اخلاقيات امر واقعي
كانت، لاكان

ترجمہی

علی حسن زاده

فهرست

۷	درباره‌ی نویسنده
۹	پیش‌گفتار: چرا کانت ارزش جنگیدن دارد؟ نوشته‌ی اسلاوی ژیزک
۱۷	درآمد
۲۵	فصل یکم: پاتولوژی (اخلاقی) زندگی روزمره
۴۱	فصل دوم: سوژه‌ی آزادی
۴۲	کدام آزادی؟
۴۵	کدام سوژه؟
۶۷	فصل سوم: دروغ
۶۷	کانت و «حق دروغ گفتن»
۷۸	امر نامشروط
۸۴	دام سادی
۹۳	فصل چهارم: از منطق توهم به اصول موضوعه
۹۳	«اقیانوس طوفانی» توهم
۹۸	«شخص نقاب نیز معنا می‌دهد»
۱۰۵	گذار به اصول موضوعه
۱۱۱	فصل پنجم: خیر و شر
۱۱۱	فانتزی در محدوده‌ی عقل تنها

۱۱۵	منطق خودکشی
۱۱۹	درجات شر
۱۲۴	هم چون فرشتگان، هم چون شیاطین
۱۳۲	عمل به مثابه «سوژه‌شدگی بدون سوژه»
۱۴۵	فصل ششم: عمل و شر در ادبیات
۱۴۷	مورد والمون
۱۶۳	مورد دن ژوان
۱۸۷	فصل هفتم: میان قانون اخلاقی و سوپراگو
۱۸۷	کوانتوم تأثر
۱۹۷	امر والا و منطق سوپراگو
۲۱۰	جایگاه قانون
۲۲۳	فصل هشتم: اخلاقیات و تراژدی در روان‌کاوی
۲۲۳	برخی ملاحظات مقدماتی
۲۲۹	ادیپ، یا رانده‌شده‌ی دال
۲۲۹	سرقت میل — و در ازای آن مادر
۲۴۲	مرگ چیز
۲۴۸	پدر چیست؟
۲۵۴	با ادیب چه کنیم؟
۲۵۶	گروگان واژه
۲۶۹	سیگنه، یا کیف باقی مانده
۲۷۱	اخلاقیات و ترور
۲۸۱	کیف — همسایه‌ی من
۲۹۶	امر واقعی در اخلاقیات
۳۰۱	از میل ناب به رانه
۳۱۵	فصل نهم: در نتیجه . . .
۳۲۹	نمایه

درباره‌ی نویسنده

آلنکا زوپانچیک یکی از اعضای برجسته‌ی «مکتب روان‌کاوی لیوبلیانا»، پژوهش‌گر تمام‌وقت دانشگاه لیوبلیانای اسلوونی، استاد مدعو مدرسه‌ی عالی اروپایی^۱، و فیلسوفی لاکانی است. آثار زوپانچیک گستره‌ی وسیعی از موضوعات را در بر می‌گیرد: از فلسفه‌ی قاره‌ای، فلسفه‌ی سیاسی، مطالعات فرهنگی، و نقد ادبی گرفته تا روان‌کاوی، اخلاق، و الاهیات. وی دو آثار درخشان خود نظریه‌ی سوژه‌ی لاکان و بسیاری از مفاهیم دشوار و مبهم لاکانی از جمله میل، رانه (و رابطه‌ی میان آن دو)، امر واقعی، «گذر از فانتزی»، ژوئیسانس، سوژه‌ی گزاره، سوژه‌ی اظهار و غیره را در بافتارهای گوناگون از نو صورت‌بندی می‌کند. زوپانچیک به‌همراه اسلاوی ژریوک و ملادن دولار اعضای «پارتی ترویکا»^۲ را تشکیل می‌دهند. آن‌ها از راه ارانه‌ی خوانشی نو از فلسفه‌ی آلمانی — به‌ویژه نوشته‌های کانت و هگل — و آثار فلسفی و ادبی دیگر، می‌کوشند گفتمانی برپا کنند که قادر است ساختار و طرز کار فرهنگ‌ها و ایدئولوژی‌های متفاوت را تحلیل کند، و نور تازه‌ای بر انگیزه‌های اصلی و نقاط کورشان بتاباند.

از دید ژریوک، لاکان در دهه‌ی ۱۹۵۰ و اوایل دهه‌ی ۱۹۶۰ به کانت نزدیک‌تر است (لاکان رساله‌ی «کانت با ساد» خود را در سال ۱۹۶۳ نگاشت) و فقط بعدهاست که واقعاً هگلی می‌شود. زوپانچیک در کتاب *اخلاقیات امر واقعی: کانت، لاکان، که نخستین کتابش است*، دقیقاً این بُعد کانتی اندیشه‌ی لاکان را، از راه تحلیل

نوشته‌های خود کانت و نیز نمایش‌نامه‌های سوفوکلس، کلودل، مولیر، و چندین اثر فلسفی و ادبی دیگر، موشکافانه می‌سنجد. *اخلاقیات امر واقعی* یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین دست‌آورد‌های «مکتب روان‌کاوی لیوبلیانا» است. ژیزک و دولار اغلب به این کتاب ارجاع می‌دهند. برای نمونه، بخش‌های مهمی از فصل چهارم کتاب *صدا و دیگر هیچ*^۱ دولار، با عنوان «اخلاقیات صدا»، بر مبنای بحث‌های زوپانچیچ در *اخلاقیات امر واقعی* بنا شده است. از دیگر کتاب‌های زوپانچیچ می‌توان به *کوتاه‌ترین سایه: فلسفه‌ی دوی نیچه*^۲، *استثنای پذیرفته‌شده: درباره‌ی کم‌دی*^۳، و *چرا روان‌کاوی؟*^۴ اشاره کرد. شاید تحلیل‌های لاکانی تعیین‌کننده‌ی زوپانچیچ در این کتاب‌ها بود که ژیزک را واداشت با تنفزی آمیخته به حسادت زوپانچیچ را «بزرگ‌ترین لاکانی حال حاضر دنیا» بنامد.^۵

ع. ح.

اردبیل، زمستان ۱۳۹۵

پیش‌گفتار

چرا کانت ارزش جنگیدن دارد؟

نوشته‌ی اسلاوی ژیزک

وقتی که آدمی، در مباحثات اخلاقی-سیاسی امروزین، نام «ایمانونل کانت» را می‌برد نخستین تداعی، مسلماً، جانب‌داری لیبرال-پسلاکمونستی از «بازگشت به کانت» در تمامی نسخه‌های متفاوت آن است - از هانا آرنت گرفته تا یورگن هابرماس؛ از نتولیرال‌هایی نظیر لوک فزی و جان زولز گرفته تا نظریه‌پردازان «مدرنیته‌ی دوم» مثل اولریش بک. با این همه، قمار بنیادین «کانت با ساد»^۱ لاکان این است که کانت دیگری، کانت بسیار غیرعادی‌تری، وجود دارد که لاکان در مورد وی ادعا کرد، در تاریخ ایده‌ها، انقلاب اخلاقی او نقطه‌ی آغازی بود که به کشف فرویدی ناخودآگاه منجر شد: کانت نخستین کسی بود که بُعد «فراسوی اصل لذت» را ترسیم کرد.

اولین تداعی شخصی که آشنایی اندکی با لاکان دارد احتمالاً این است: «اوه، بله، همان کسی که برخلاف سنت دکارتی و کانتی کوگیتوی استعلایی بر مرکززدودگی سوژه تأکید کرد». . . در این جا تصویر، پیشاپیش، خدشه‌دار می‌شود. تز لاکان این است که سوژه‌ی ناخودآگاه «مرکززدوده»ی فرویدی هیچ نیست مگر کوگیتوی دکارتی، که در سوژه‌ی استعلایی کانتی رادیکالیزه‌تر شد - این امر چه‌گونه امکان‌پذیر می‌شود؟ این «مرکززدودگی» فرویدی بدنام چه چیزی است؟

1. Kant with Sade

1. *A Voice and Nothing More*, Cambridge, MA: MIT Press 2006.

2. *The Shortest Shadow: Nietzsche's Philosophy of the Two*, Cambridge, MA: MIT Press 2003.

3. *The Odd One In: On Comedy*, Cambridge, MA: MIT Press 2008.

4. *Why Psychoanalysis? Three Interventions*, NSU press 2008.

5. Slavoj Žižek, *The Hegelian Wound* (a lecture at the Deutsches Haus, New York University, September 2014).